

Democratie onder druk 9

Petra Bolhuis & Theo Meereboer
Zie www.maieutiek.nl

maieutiek.nl

Verzorgingsstaat als mild despotisme

- Waarom voldoet het aan die karakterisering?
- Wat is onderliggende probleem?
- Wat zijn alternatieven vanuit het perspectief van Tocqueville?

maieutiek.nl

AWBZ= mild despotisch

- *“Samengevat: tijdens het moderniseringsproces van de AWBZ is zichtbaar dat de democratische overheid centraliseert en bureaucratiseert en tegelijkertijd het individualisme faciliteert. Individualistisch gedrag aan de zijde van de democratische samenleving leidt vervolgens weer tot nieuwe bureaucratische interventies. Daarmee zijn de ontwikkelingen binnen de AWBZ te typeren als mild despotisch.”* Kruller blz. 361

maieutiek.nl

Beheersingsdrang (340 en 343)

- WMO richt zich op zelfstandigheid van burgers (men lijkt associaties te willen)
- Maar het doel van de WMO is niet democratische of maatschappelijke participatie maar bezuinigingen.
- Centrale overheid zegt; “de lokale overheid kent haar mensen beter en kan dus beter aanzetten tot zelfstandigheid.
- Maar wij (centrale overheid)houden controle en toezicht.”

maieutiek.nl

Controle en standaardisering (343)

- Centrale protocollen voor toewijzing en verslaglegging worden gecombineerd met decentrale uitvoering en dan centrale controle achteraf.
- Gevolg; geen lokale verantwoordelijkheid en geen toename van democratisch gehalte!

maieutiek.nl

Privé-publiek scheiding opgeheven(345-348)

- Privéproblemen krijgen publieke oplossing; Het PGB stimuleert ook gebruik van gemeenschapsgeld voor privédoeleinden. (logeren, uitstapjes)
- Gevolg ; privédoeleinden worden deel van overheidsbeleid.
- Wanneer het onbetaalbaar wordt gaat de overheid niet bezuinigd op die privésfeer, maar op grote onverzekerbare risico's.

maieutiek.nl

Binnendringen privé domein(345)

- PGB maakt van privéverhoudingen economische verhoudingen, waar de overheid zich mee bemoeit, omdat zij dat privéleven financiert.
- PGB maakt zorg ook strikt individueel; er hoeven geen publieke aanbieders te zijn.
- Gevolg; Er is geen publieke sfeer meer alleen financiële verhoudingen.

maicuteck.nl

Privéleven wordt deel van

overheidsbeleid maar ook niet

- Als inspectie voor gezondheidszorg moet de overheid waken over kwaliteit en bij klachten moet zij ingrijpen tot achter de voordeur→ privésfeer wordt opgeheven.
- Gevolg ; De overheid grijpt in maar de fraude (budget ten onrechte)is beter aan te pakken dan gebrek aan kwaliteit.(slechte (ouderlijke) zorg)

maicuteck.nl

Bewaken solidariteit en legitimiteit (349-352)

- Bewaken van legitimiteit door gelijkheid en fijnmazig maken van toekennen van hulp
- Legitimering door meer verantwoord en aan overheid
- Gevolg; minder keuzevrijheid en meer bureaucratie

maicuteck.nl

Gelijkheidsdwang

- Individuele verschillen worden weggepoetst in protocollen en zorgpakketten, maar in de uitvoering zijn verschillen alles bepalend;
- Wat is het netwerk dat iemand heeft, wat is de kwaliteit van de zorg die uiteindelijk geleverd wordt en wie kan dat toezicht regelen.
- Gevolg; het lijkt 'gelijke monniken gelijke kappen', maar de reële verschillen worden ook steeds groter.

maicuteck.nl

Gelijkheid is soms ook last

- Moeras van regels en verkokering (352)
- Je moet zélf in staat zijn om te kiezen dat je een PGB-budget niet aan kan en dus beter kunt kiezen voor zorg in natura...
- Gevolg van deze gelijke vrijheid; Mensen die niet met geld om kunnen gaan krijgen wel het budget op hun rekening→ schulden.

maicuteck.nl

Willekeur en wanbeleid in uitvoering

- Steeds fijnmaziger **toepassen** van gelijkheid en van publieke oplossingen voor privéproblemen maakt dat de regels niet meer werkzaam zijn in de weerbarstige realiteit;
- Gevolg; In plaats van zorg op maat ontstaat er toeval, willekeur en wanbeleid. Overheid en burger kunnen hier niets meer aan doen; de bureaucratie leidt haar eigen despotisch bestaan.

maicuteck.nl

Bureaucratische ervaring

- AWBZ is een financieel probleem dat vraagt om beheersing
- Daaronder ligt het probleem van afhankelijkheid van burger
- Oplossing ; Burger als klant aan spreken?
- Klant = economische term en geen democratische of politieke term
- Klant gaat juist voor korte termijn eigen belang niet voor welbegrepen eigenbelang

maicutek.nl

Terug naar oplossingen van Tocqueville;

- De democratische ervaring
- Afwezigheid van een sterke overheid
- Bottom up vormen van overheden
- Welbegrepen eigenbelang is kernbegrip
- Nodig zijn;
 - Objectieve checks; justitie (juristen)
 - Religie (mores en alziend oog)
 - Participatie van burger in politiek

maicutek.nl

Huidige tijd en objectieve checks

- Rechterlijke macht lijdt onder gebrek aan kwaliteit van de democratie
- Ook hier tirannie van de meerderheid en mild despotisme
- Rutte; "een staatsecretaris die Volkert van der G. proefverlof geeft moet aftreden"
- Straat en staat bemoeien zich met uitoefening van rechtsspraak.

maicutek.nl

Huidige tijd en Religie/Mores

- Het 'einde van de grote verhalen' is ook het einde van het zoeken naar een omvattende moraal.
- We moeten echter wel op zoek naar een nieuwe morele basis die we werkelijk delen.
- Een democratie kan niet alleen bestaan op objectieve, rationele gronden. Tocqueville heeft gelijk als hij die mores juist ziet als een vóórpolitieke voedingsbodem voor de democratie.

maicutek.nl

Huidige tijd en participatie van de burger

- De burger moet weer als burger worden aangesproken.
- Het burgerschap is niet af te dwingen door een beroep op de portemonnee, maar ook niet door het wakker maken van korte termijn eigenbelang.
- Democratische ervingen zoeken;
 - Niet in democratie door inspraak aan voorkant
 - Juist aan uitvoeringskant moet meer ruimte voor de democratische ervaring ontstaan

maicutek.nl

Risico lopen

- Afwezigheid van overheid maakte Amerika zo democratisch.
- De overheid kan het democratisch gehalte alleen bevorderen door haar afwezigheid
- Burger moet eigen speelruimte terugkrijgen
- Burger moet eigen verantwoordelijkheid durven nemen
- Het moet mis mogen gaan!

maicutek.nl

Maar als het eens mislukte...

- Onderzoeken naar ongelijkheid, willekeur en misstanden moeten worden gedaan met open oog voor diezelfde factoren in de huidige situatie van mild despotisme en tirannie van de meerderheid.
- Rechtspraak moet ruimte houden/krijgen voor eigen positie om checks en balances te kunnen uitvoeren.

maicuteck.nl

Begrippenkader moet onder loep
genomen worden

- Economie ≠ politiek
- Inperking ≠ vrijheid
- Financiële beheersbaarheid ≠ visie op beleid
- Optelsom van privébelangen ≠ welbegrepen eigenbelang
- Geloof in vooruitgang ≠ denken dat we geen waardevolle aspecten van huidige tijd zullen verliezen.

maicuteck.nl